

بسمه تعالی

اصول و مبانی کار آفرینی

مؤلفان:

سید عبدالرسول حسینی

(عضو هیأت علمی دانشگاه پیام نور)

سعیده روستائی

نجیم نجیمی

(عضو هیأت علمی دانشگاه پیام نور)

انشارات ارسطو

(چاپ و نشر ایران)

مهر ۱۳۹۶

سرشناسه: حسینی، سیدعبدالرسول، ۱۳۵۹ -
عنوان و نام پدیدآور: اصول و مبانی کارآفرینی/مولفان سیدعبدالرسول حسینی،
سعیده روستایی، نجیم نجیمی.
مشخصات نشر: مشهد: ارسطو، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری: ۱۶۸ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۳۲-۱۹۸-۳-۳
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
یادداشت: کتابنامه.
موضوع: کارآفرینی
موضوع: Entrepreneurship
موضوع: خلاقیت در کسب و کار
موضوع: Creative ability in business
موضوع: نوآوری
موضوع: Technological innovations
شناسه افزوده: روستایی، سعیده، ۱۳۶۷ -
شناسه افزوده: نجیمی، نجیم، ۱۳۵۶ -
رده بندی کنگره: ۱۳۹۶ الف۱۶ح/۵ HB۶۱۵
رده بندی دیویی: ۳۳۸/۰۴
شماره کتابشناسی ملی: ۴۸۸۰۵۲۸

نام کتاب: اصول و مبانی کارآفرینی
مولفان: سیدعبدالرسول حسینی - سعیده روستایی - نجیم نجیمی.
ناشر: ارسطو (با همکاری سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)
صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۶
چاپ: مدیران
قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۳۲-۱۹۸-۳-۳
تلفن های مرکز پخش: ۳۵۰۹۶۱۴۵ - ۳۵۰۹۶۱۴۶ - ۰۵۱
www.chaponashr.ir

انتشارات ارسطو

چاپ و نشر ایران

پیشگفتار

رویکرد بیشتر کشورهای جهان در دهه‌های اخیر به موضوع کارآفرینی و توسعه آن موجب گردیده موجی از سیاست‌های توسعه کارآفرینی در دنیا ایجاد شود. راه حلی که کشورهای مختلف در سه دهه گذشته برای غلبه بر مشکلات مختلف اقتصادی و اجتماعی به آن روی آورده اند، توسعه فرهنگ کارآفرینی، انجام حمایت‌های لازم از کارآفرینان، ارائه آموزش‌های مورد نیاز به آنان و انجام تحقیقات و پژوهش‌های لازم در این زمینه بوده است. تأمل در وضعیت اقتصادی و روند مراحل پیشرفت و توسعه در کشورهای پیشرفته و در حال توسعه که به موضوع کارآفرینی توجه نموده اند، نشانگر آن است که این کشورها توانسته اند به پیشرفت‌های چشمگیری در زمینه‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی دست یابند و یا دست کم بحران‌های پیش آمده را به سلامت پشت سر گذاشته و بحران‌هایی که وقوع آنها را در آینده پیش بینی می‌کردند مهار نمایند.

کتاب حاضر به بررسی مباحث مربوط به کارآفرینی در ۶ فصل به شرح زیر می‌پردازد:

فصل اول کتاب به کلیات کارآفرینی پرداخته است. در این فصل وارد فضای بحث کارآفرینی شده‌ایم و به کلیاتی از کارآفرینی و مفاهیم و تعاریف آن بسنده شده است.

فصل دوم کتاب به خلاقیت و نوآوری پرداخته که در آن موضوعاتی از قبیل تعاریف و مفاهیم خلاقیت و نوآوری، فرآیند خلاقیت و نوآوری و... را مورد بررسی قرار داده است.

فصل سوم به کسب و کارهای کوچک توجه کرده و به مواردی مانند طرح کسب و کار، چرخه حیات کسب و کار و بازاریابی پرداخته است.

فصل چهارم کتاب کارآفرینی سازمانی را بیان کرده است.

فصل پنجم این کتاب کارآفرینی آموزشی را تشریح نموده است.

فصل ششم این کتاب کارآفرینی از دیدگاه اسلام را بیان نموده است.

در پایان علی رغم سعی و تلاش مؤلفان، در پدیدآوردن اثری شایسته و وزین، از نظرات جامعه علمی کشور اعم از صاحب نظران، اساتید و دانشجویان فرهیخته جهت رفع ایرادات احتمالی و هرچه بالنده تر شدن محتوای این کتاب استقبال می شود.

مؤلفان

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۱	فصل اول: کلیات کارآفرینی
۱۳	مقدمه
۱۳	سیر پیدایی و پیشرفت کارآفرینی
۱۵	تعاریف کارآفرینی
۱۹	انواع کارآفرینی
۲۰	تفاوت کارآفرین با مدیر، سرمایه گذار و نوآور
۲۱	راهکارهای توسعه کارآفرینی
۲۱	نقش‌ها و ویژگی‌های کارآفرینان
۲۴	اصول موفقیت کارآفرینان
۲۵	مهارت‌های کارآفرینی
۲۶	رهیافت‌ها، راهبردها و رویکردهای کارآفرینی
۲۸	شاخص‌های کارآفرینی
۲۹	فرهنگ کارآفرینی
۳۹	پرسش‌ها

صفحه	عنوان
۴۱	فصل دوم: خلاقیت و نوآوری
۴۱	گفتار اول: خلاقیت
۴۳	مقدمه
۴۴	مفهوم خلاقیت
۴۵	راه‌های پرورش خلاقیت
۴۶	ویژگی‌های افراد خلاق
۴۷	فرایند خلاقیت
۵۱	تکنیک‌های خلاقیت
۵۸	موانع خلاقیت
۶۱	گفتار دوم: نوآوری
۶۳	مقدمه
۶۴	مفهوم نوآوری
۶۵	فرآیند نوآوری
۶۶	مدل‌های نوآوری
۶۸	رویکردهای نوآوری سازمانی
۷۰	چگونه فرهنگ سازمانی بر نوآوری اثر می‌گذارد؟
۷۰	چگونه متغیرهای ساختاری بر نوآوری اثر می‌گذارند؟
۷۰	چگونه متغیرهای منابع انسانی بر نوآوری اثر می‌گذارند؟

صفحه	عنوان
۷۱	خلاقیت و نوآوری
۷۳	چگونه می‌توانیم خلاقیت و نوآوری را در سازمان تسهیل کنیم؟
۷۷	پرسش‌ها
۷۹	فصل سوم: کسب و کار
۸۱	مقدمه
۸۱	طرح کسب و کار
۸۲	گام‌های تهیه طرح کسب و کار
۸۴	کسب و کار کوچک
۸۵	اهمیت و ویژگی‌های کسب و کارهای کوچک
۸۷	چرخه حیات کسب و کارهای کارآفرینانه
۸۸	سرمایه انسانی کارآفرینی و عملکرد کسب و کارهای کوچک
۹۲	محتوای برنامه‌های آموزش کارآفرینی در کسب و کارهای کوچک
۹۴	بازاریابی
۹۵	دیدگاه‌های بازاریابی
۹۶	ابزارهای بازاریابی
۹۷	پرسش‌ها
۹۹	فصل چهارم: کارآفرینی سازمانی
۱۰۱	مقدمه

صفحه	عنوان
۱۰۱	کارآفرینی سازمانی
۱۰۲	ایجاد کارآفرینی درون سازمانی در سازمان
۱۰۳	عوامل مؤثر بر کارآفرینی سازمانی
۱۰۶	اهمیت توسعه کارآفرینی
۱۰۸	الگوهای کارآفرینی سازمانی
۱۰۸	استراتژی‌های کارآفرینی سازمانی
۱۱۳	مراحل اجرای استراتژی کارآفرینی در سازمان
۱۱۵	ابزار سنجش کارآفرینی سازمانی
۱۱۷	موانع سازمانی کارآفرینی
۱۱۸	مدل یا فرایند کارآفرینی سازمانی
۱۲۱	موانع کارآفرینی سازمانی
۱۲۳	پرسش‌ها
۱۲۵	فصل پنجم: کارآفرینی آموزشی
۱۲۷	مقدمه
۱۲۷	کارآفرینی آموزشی
۱۳۰	محتوای برنامه‌های آموزش کارآفرینی
۱۳۱	تحقیقات کنسرسیوم آموزش کارآفرینی
۱۳۳	چالش‌ها و محدودیت‌های کارآفرینی آموزشی

صفحه	عنوان
۱۳۷	راهکارهای کارآفرینی آموزشی
۱۳۸	انواع دوره‌های آموزش کارآفرینی
۱۴۰	ارزش آموزش کارآفرینی
۱۴۲	پرسش‌ها
۱۴۳	فصل ششم: کارآفرینی از دیدگاه اسلام
۱۴۵	مقدمه
۱۴۵	تعریف کارآفرینی از دیدگاه اسلام
۱۴۷	اسلام و فرهنگ کارآفرینی
۱۵۳	کارآفرینی در سیره پیامبر اکرم (ص)
۱۵۴	رهنمودهای ده گانه کارآفرینی با الهام از سیره پیامبر (ص)
۱۵۷	روش‌های حمایت واقعی و مؤثر از کارآفرینان
۱۵۹	پرسش‌ها
۱۶۱	منابع فارسی
۱۶۳	منابع لاتین

فهرست جداول، اشکال و نمودارها

صفحه	عنوان
۱۹	نمودار ۱-۱: انواع کارآفرینی
۲۰	جدول ۱-۱: تفاوت‌های مدیران و کارآفرینان
۲۵	جدول ۱-۲: مهارت‌های کارآفرینی
۵۱	شکل ۱-۲: فرآیند اندیشه خلاق
۶۵	نمودار ۱-۲: فرآیند نوآوری
۱۱۸	نمودار ۱-۴: مدل کارآفرینی سازمانی

فصل اول

کلیات کار آفرینی

اهداف رفتاری

- ✓ آشنایی با سیر پیدایی و پیشرفت کارآفرینی
- ✓ شرح تعاریف کارآفرینی
- ✓ تبیین انواع کارآفرینی
- ✓ شرح تفاوت کارآفرین، سرمایه گذار و مدیر
- ✓ تبیین نقش‌ها و ویژگی‌های کارآفرینان
- ✓ تبیین مهارت‌های کارآفرینی
- ✓ آشنایی با رهیافت‌ها، راهبردها و رویکردهای کارآفرینی
- ✓ بیان شاخص‌های کارآفرینی
- ✓ شرح فرهنگ کارآفرینی

مقدمه

در عصر حاضر که با افزایش جمعیت، جوامع و سازمان‌ها به سرعت در حال گسترش و پیشرفت هستند و در پی آن، پیچیدگی آنها نیز رو به فزونی است، کارآفرینی در یک تعامل چندسویه یعنی هم در مفهوم ایجاد اشتغال، هم در مفهوم ایجاد تحول از راه نوآوری‌ها و بهبود فرایندها و هم به عنوان عامل کلیدی در رشد و توسعه اقتصادی، به شدت مورد نیاز است؛ حتی می‌توان بحث کارآفرینی را در عصر مدرن امروزی یکی از اصلی‌ترین راهبردهای بنیادی هر کشور محسوب کرد.

سرعت تغییرات کنونی به گونه‌ای است که شناسایی و پیش‌بینی تغییرات از حالت یکنواخت و همسان خارج شده و تجارب و دستاوردهای گذشته الزامی در تضمین موفقیت آینده نیست؛ یعنی می‌توان گفت عصر حاضر، عصر تداوم و عدم پیش‌بینی است و حاکم شدن این انگاره در اساس تغییرات جوامع امروزی، این جوامع را بیش از پیش به سوی خلاقیت و نوآوری و پذیرش تفاوت و تغییر سوق داده است که می‌توان این مهم را در میزان کارآفرین بودن آنها یافت؛ در نتیجه هر کشور که توان برقراری رابطه منطقی و معقول بین موارد یاد شده را داشته باشد و در جهت تغییرات جهانی گام بردارد، می‌تواند ادعا کند که در این دریای خروشان به سوی ساحل بقا و پیشرفت گام برداشته است.

سیر پیدایی و پیشرفت کارآفرینی

پیدایی مفاهیم اولیه کارآفرینی را باید به علم اقتصاد نسبت داد. اوج رابطه اقتصاد و کارآفرینی در قرن بیستم به ویژه از دهه ۱۹۴۰ به بعد بوده است؛ زیرا تلاش برای

مفهوم سازی کارآفرینی از مکاتب اقتصادی آغاز شد، مخصوصاً در دهه ۱۹۷۰ میلادی، اقتصاددانان پس از مشاهده شکست مدیریت تقاضای مصرف کننده، برای جلوگیری از تورم مستمر در این دهه به کارآفرینی توجه کردند. اقتصاددانان دریافتند که بهره‌وری دو - سه درصدی سالانه سال‌های دهه ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰، تقریباً در دهه ۱۹۷۰ به صفر رسیده است. این مسئله باعث شد به جای توجه به مدیریت تقاضا بر عرضه کالاها و خدمات که در قلمرو کارآفرینی قرار داشت، بیشتر توجه کنند؛ در نتیجه آنها اعتقاد داشتند کارآفرینی در جامعه می‌تواند سه منفعت اصلی ایجاد کند که عبارتند از:

الف) افزایش رشد اقتصادی

ب) ارتقای بهره‌وری

ج) پدید آمدن تکنولوژی‌ها، محصولات و خدمات جدید.

پس از علم اقتصاد، علم جامعه‌شناسی نیز در روند پیشرفت و تکامل کارآفرینی بسیار مؤثر بوده و سهم بسزایی را ایفا کرده است، باید باور داشت که علم مدیریت نیز در ثبات، تمرکز، تعمیم، تکامل جدی و نهایی کارآفرینی بدون شک از پیشگامان محسوب می‌شود. حلقه رابط بین پیدایی و تعمیم و تکامل کارآفرینی را باید در علم روانشناسی جست و جو کرد. جایی که علم روانشناسی با بررسی سه اصل، باعث تغییرات بنیادین و عمده‌ای در کارآفرینی شد. این سه اصل عبارتند از:

۱. ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینان، که با این سؤال همراه است: کارآفرینان چه کسانی هستند؟

۲. رفتارشناختی کارآفرینان، که با این سؤال همراه است: چرا برخی کارآفرینان موفق‌ترند؟

۳. شناخت کارآفرینانه، که با این سؤال همراه است: کارآفرینان چگونه تصمیم می‌گیرند؟

از اینرو می‌توان مجموع این چهار علم را از اجزای اصلی فلسفه وجودی کارآفرینی در نظر گرفت.

تعاریف کارآفرینی

با توجه به ترجمه واژه (Entrepreneurship) در فارسی به کارآفرینی و با در نظر داشتن اینکه این ترجمه نتوانسته است به معنای واقعی کلمه، منظور و غایت واژه اصلی خود را به مخاطب منتقل کند، باید اذعان داشت این ترجمه تنها از حیث تخصصی با دید کارشناسانه به مقوله کارآفرینی و در معنای گسترده آن قابل درک است و برای آحاد مردم که به شکل‌های متفاوت و غیرتخصصی با این رشته ارتباط برقرار کرده یا با آن آشنا می‌شوند، سوءتفاهم رایجی ایجاد کرده و آن تصور مفهوم کارآفرینی تنها در بعد "اشتغال زایی" و "ایجاد شغل" است که همین مسئله، گسترش و تعمیم مفهوم کلان کارآفرینی در جامعه ایران را به چالش کشانده و باعث مشکلاتی در نهادینه شدن آن شده است؛ مهمتر آنکه از حیث تخصصی نیز اجحاف بزرگی را در زمینه این رشته کاربردی و متنوع و پرنفوذ در سایر رشته‌ها در کشور به وجود آورده است؛ چرا که فعالیت‌های اشتغال‌زا فقط بخشی از مفهوم کلان و به عنوان یکی از خروجی‌های کارآفرینی است و شاید استفاده از واژه ارزش آفرینی به جای کارآفرینی می‌توانست این کاستی را تا حد فراوانی پوشش دهد.

درباره تعریف کارآفرینی و شخص کارآفرین تعاریف گوناگونی از سوی صاحب‌نظران ارائه شده است که با توجه به وسعت سیطره کارآفرینی در رشته‌ها و علوم مختلف، تنوع تعاریف نیز امری غیر قابل کنترل و ناگزیر است، که در اینجا با اقتباس از گفته هارولد کونتر^۱، از واژه جنگل تعاریف کارآفرینی استفاده می‌کنیم. در نتیجه ارائه تعریف کامل و جامعی که بتوان با ارائه آن، اجماع دیدگاه‌های صاحب‌نظران را جلب کرد، سخت و گاه غیرممکن می‌نماید.